СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 84. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 11. квітня, 1925. — VOL. XXXIII. No. 84. Jersey City, N. J., Saturday, April 11, 1925. THREE CENTS

Мек Морі іменований міністром до Хін.

ВАШИНГТОН, 9. квітня. — Президент Кулидж іменував нині асистента державного секретаріяту Джана Мек Морі міністром до Хін на місце Др. Якова Шурмана, який зістав амбасадором до Німеччини.

ДОВГИ КАНАДИ МЕНШНЮТЬ.

ОТАВА, 9. квітня. — Міністер фінансів оголосив, що довги Канади за послідний рік зменшилися більше, як шість міліонів долярів.

СЕНАТОР КУЗЕНС З МИШИГЕН ХВАЛИТЬ ЖІНКИ.

АТЛЕНТИК СИТІ, 9. квітня. — Сенатор Кузенс, що перебуває зараз в Атлентик Ситі сказав, що в короткім часі буде засідало в сенаті значне число жінок. Він знає богато жінок, які ліпше надавалибся до сенату, як декотрі з теперішних сенаторів.

ШУМ ВОДОПАДУ НАЯГАРИ НА РЕДІО.

НАЯГАРА ФОЛС, Н. Й. — Пороблено тут заходи, що шум водопаду Наягари буде розсиланий на редіо по усій Америці кождого вечера о 7-ій годині.

ХВАЛЯТЬ КУЛИДЖА ЗА ТАРИФУ.

ВАШИНГТОН. — Президент Кулидж дістав много ґратуляцій з приводу промови, яку виголосив на зібранню стовариншення бавовняних фабрикантів, в якій підносив велику користь системи тарифи яка есть тепер в Злучених Державах, яка — як казав — причиняється до зросту індустрії цего краю.

ГОРІВЧАНИЙ ДОГОВІР З ГОЛЯНДІЄЮ.

ВАШИНГТОН. — Ратифіковано тут нині т. зв. горівчаний договір з Голяндією, який має на ціли не допускати довозу алькоголічних напитків до Злучених Держав.

САЛВІШІ ПОЧИТАЮТЬ СВОГО ОСНОВАТЕЛЯ.

В пятницю, 10. квітня. обходять Салвіші зн. члени т. зв. Салвейшен Армі 96 роковини уродин Віліема Бута, основателя цеї організації, яка має свої відділи в 81 краях, а числить тисячі членів.

ЗМІНИ В МІНІСТЕРСТВІ РІЛЬНИЦТВА.

ВАШИНГТОН. — Секретар рільництва Віліем М. Жардин, почав нині порядкувати свій департамент. Деяких урядовців переніс на инші місця і наставив кількох нових. Кілька відділів злучив в один в ціли ліпшого успіху офісової праці. Др. Стокберґер зістав іменований директором персонального і бізнесового відділу, Нелсон Крофорд директором інформаційного бюра.

ЖЕРТВА ЗВАННЯ.

МАГАНОЙ СИТІ, Па., 8. квітня. — В тутешній майні зістав засипаний углем майнер Тома Кін. Коли його ноги були придушені більшими кавалками угля й унеможливили його ратунок, він холоднокровно відіслав свого помічника, котрий старався йому помочи, сказавши: „Мій час уже прийшов. Ти не можеш мене виратувати. Спасай себе".

СКОРОПАДСЬКИЙ ПИШЕ ЛИСТИ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ СІЧИ.

„СІЧ" пише, що 8. марта п. р. відбулися в Шикаго, Ілл. січові збори всіх сотень, на яких відчитані були листи Скоропадського, писані до січової організації. По перечитанню листів сказав головний отаман, що гетьман має щирі і великі заміри в українській державній справі, бо це виходить з його листів. Поза січовою організацією — говорив головний отаман — нема на еміграції за морем людий з ясною думкою про державний шлях українського народу(?). По зборах оглядали Січовики письмо генерала Скоропадського, і розбирали його зміст, мову і правопис.

СПІР МЕЖИ ПЕРУ І ЧІЛЕ.

Межи державами полудневої Америки Перу і Чіле істрував спір о границю. Розсемником в тій справі був президент Кулидж, який безсторонно поладнав цю квестію. З рішення президента Кулиджа суть Перуванці не вдоволені і внесли протест до американського правительства. Президент Кулидж заявив однак правительству Перу, що своєї децизії не змінить, бо жадні Перуванців не мають підстави.

ПУБЛИЧНІ БІБЛІОТЕКИ В СПОЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Усіх публичних бібліотек в Сполучених Державах є близько 2,000. [illegible] рискі бібліотеки, приступні для загалу. [illegible] бібліотек можна найти в останнім виданню „Освітного Показчика" Федерального Шкільного Бюра в Вашингтоні.

Найбільше публичних бібліотек має стейт Месечузетс — 257, далі Ню Йорк 146, Ілиной 111, Каліфорнія 105, Пенсилванія 96, Конектікат 81, Огайо 80, Індіяна 78, Айова 71, і Мишіген 67.

Найбільша публична бібліотека в Америці — це Конгресова Бібліотека в Вашингтоні, що має 3,179,104 оправлених томів. Публична Бібліотека в Ню Йорку має 2,774,238 книг, Публична Бібліотека в Бостоні 1,303,041, Публична Бібліотека в Шикаго 1,296,148, Публична Бібліотека в Гобокен 1,001,280, Публична Бібліотека в Клівленді 950,785, бібліотека Смитсоського Інституту в Вашингтоні 907,701, Публична Бібліотека в Кліфланд 807,401, в Синсинаті 470,123, в Сент Луїс 548,000.

Для обрахування і виказання публичних бібліотек [illegible] 17 спеціяльних [illegible] [illegible]

МІСТЕРІЯ, ЩО ПОТРЯСЛА ЦІЛИМ ЛОНДОНОМ.

ЛОНДОН, 3. квітня. — Лондонська поліція впала на слід страшної загадки, яка нині запрятала уми цілого Лондону. Перешукуючи кімнати понурого старого будинку, де найдено тіла вбитого Гренвіля Кук, поета і винахідника та 20-літного Сельвіна Фостера, сина дуже богатої родини, натрапила на тайну кімнату, в якій находилася ціла стирта людських черепів.

Будівля, яку Кук уживав яко свою лябораторію і місце переводження експериментів, попередно містила школу анатомії, в якій учив батько Кука, відомий в Лондоні лікар. Поліція заявляє, що оставлені кости і черепи можуть походити з тих часів, коли в будинку була школа; та мимо цего все старанно позбирано і віддано до пильних розслідів експертам.

Смерть Кука і Фостера є невитолкованою загадкою для лондонської поліції. Він був загально знаний як першорядний інжінер і винахідник. Містерія є о стільки більше заплутана, що стали зголошуватися ріжні дівчата, які заявили, що їх Кук вербував обітницею, що навчить їх стенографії, хоть було загально відомим, що він цего предмету зівсім не знав.

ЛІТАЮЧІ ТРУПИ.

При дискусії над військовим буджетом у комісії польського сойму виринула справа безперервних летунських катастроф, яких причиною буває погана й недбайлива будова літаків фабрики Пляхе-Ляскевіч. Один з послів доказував, що головну вину за катастрофи, які вже коштували багато жертв, несе міністерство військових справ та неохайна військова інтендантура. Багато старшин на чільних посадах у військовій інтендантурі стоять під закидом зловживань, а чимало вже покарано за надужиття. На цю тему вже писалось, видно, що відносини не покращали, як що військова господарка все ще є актуальною темою розмов.

СТРАШНА БУРЯ НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРІ.

З причини нагальної бурі на Середземному морі англійські кораблі мусіли скритися до пристані Пальна на острові Майорці. Тами багато пристаней на Малязі і Цевті знищені. Дуже багато човнів розбилося об скелі. Багато домів, головно на Малязі, забрала вода. Є, мабуть, жертви в людях.

ШУКАЮТЬ ЗА СТАРИМ ГРОБОМ В КОННЕКТІКАТ.

ІСТ ГЕМПТОН, Конн., 4-го квітня. — Під старинною яблунею, миля від м. Гаддам, Конн. двох молодих людей взялося до шукання за гробом судії Віліяма Гоффе, який свого часу засудив на смерть англійського короля, Карла I. Коли на англійськім престолі засів Карло II. судія Гоффе втік до Америки і тут ховався живучи яко пустинник в печерах у Вест Рак. Коли в 1664-ім році Індіяне напали на місточко Галлей, він раптово появився і своєю неустрашимостю та чудернацькою поставою так налякав Індіянів, що ці втікли. Опісля пропав по нім всякий слід. Після традиції, яка живе в околиці, він зістав похоронений під старинною яблунею, а разом із ним його меч, якого рукоять була прикрашена великим і неоціненої вартости діямантом. Попередний властитель куска землі, на якім має находитися гріб, не хотів дати дозволу на розкопування, маючи сильне упередження до всякого нарушування спокою небіщиків. Та тепер по його смерти цей кусень землі закупили люди, які говорять, що є наслідниками в простій лінії помершого.

ТИГРИ В КАВКАЗІ.

Цього року в Кавказі дуже гостра, снігова зима. Тому ріжні хижі звірі в пошуканці за поживою, заходять близько самих міст і сіл. Вовки і ведмеді шукають там поживи. В Батумі по ночах чути рев вовків на передміських вулицях. В окрузі Аджарістана появилися навіть тигри. Не знають відкіля вони взялись, бо в Кавказі й сусідних краях ніхто ніколи досі не бачив тигра. Проти хижих звірів висилають відділи найліпших стрільців тамошніх військ.

ЗАГРАНИЧНІ ТАТАРИ ДЛЯ ТАТАРСЬКОЇ РЕСПУБЛИКИ В СОВІТСЬКІЙ УНІЇ.

Кажуть, що уряд України звернувся до урядів Румунії та Болгарії з пропозицією щоб переселити 27.000 татарських родин, що живуть в тих державах на Крим. Совітський уряд має намір дати тим кольоністам 100.000 десятин землі на поселення і заплатити їм кошти подорожі та транспорту. Якщо та кольонізація вдасться Совітський уряд думає стягнути на Крим всіх татарів, що розсіяні по балканських державах.

НОВИЙ ЛІКАР У СТАНИСЛАВОВІ.

До числа Українців лікарів в Станиславові прибув знов один, а саме д-р Кость Воєвідка. Д-р Воєвідка скінчив німецький університет у Празі в р. 1914, вступив до УСС, опісля був військовим санітарним старшиною армії УНР. в Берліні. Тепер по дальших студіях як асистент проф. Лязаруса в Берліні (внутрішні недуги), проф. Шаєра в Берліні (гінеколь) як оперативний елев гінек. Положничої клініки про. Вагнера в Празі, відомий з своїх фахових розвідок на німецькій мові і на українській (у Медичнім Вістнику) вернувся до краю і відкрив свою канцелярію в Станиславові, щоби своє знання посвятити свому народові. Станиславівська громада витає д-ра К. Воєвідку на становищі на якому стільки заслуг поклав лікар д-р Янович, і бажає йому успіху. Ю. Е. О.

ПРИЇЗД ВОЛИНЦЯ ДО ЛЬВОВА.

Діло пише: Відомий спортовець і знавець легкої атлетики Іван Волинець, який свого часу приймав участь у змаганнях за мистецтво східної Европи і одержав одну з перших нагород минулої осени у Львові, прибув на постійний побут до Львова, де задумує всею душею та досвідом віддатись плеканню українського спорту. Думаємо, що прихильники поширення спортової ідеї серед нашої молоді повитають його приїзді із новим захопленнєм. Як довідуємось п. Волинець приготовляє вже з рамені „Українського Спортового Союза" Великий Спортовий Попис, який має відбутись у салі Народнього Дому, дня 25 ц. м.

БУДУТЬ КОЛЬОНІЗУВАТИ АЛЬБЕРТУ.

Едмонтон. — Новозорганізована „Брітіш Ленд Сетлемент Корпорація" оповістила на днях, що на закупленій нею від Сіпіяра землі в Альберті поселить цего року велике число поселенців з Англії. Земля та находиться в середущій і північній Альберті і мірить понад чверть міліона акрів. Ця земля тягнеться від дістрікту на північ від Едмонтону до Вабамун. Корпорація, у яку входять: — князь Сотерленд, Сер Нютон Мур, Сер Артур Боскавен, Сер Роберт Мин і Сер Едвард Мандевіл, подасть іміґрантам поміч в збудованню будинків через визичення їм грошей, які будуть сплачувати річними ратами.

Польща готова до війни.

СІКОРСЬКИЙ КАЖЕ, ЩО ПОЛЯКИ НЕ ДАДУТЬ ЗАБРАТИ СОБІ АНИ ІНЧА ЗЕМЛІ.

ПАРИЖ, 8. квітня. — Приїхав сюди нині польський міністер війни ґенерал Сікорський, щоби відбути наради з правительственними кругами Франції.

В розмові з репортерами заявив він, що Польща радше зачне війну, як відступить бодай інч своєї землі на Заході чи на Сході. З питомою Полякам зарозумілостю говорив, що Польща есть в силі сама себе оборонити. З огляду, що тепер широко говориться, що Німеччина може надіятись відзискати забрані її краї, це есть Шлеск і „шийку" до Данцігу, Польща поробила добрі приготовання, щоби до цего не допустити. Перехвалювався дальше польський міністер, яку це велику армію вони мають. Маємо тепер — казав — 45 добрих дивізій, а за два літа може бути 70. В кождім случаю можемо змобілізувати 4 міліони війска і будемо готові вхопити за оруже, коли хтонебудь нас зачіпить. Польща, яка має 30 міліонів мешканців, не так легко дасть себе знищити.

Ґенерал Сікорський або сам дурний, або всіх за дурнів уважає. Бо прецінь кождий це знає, що в Польщі на 30 міліонів есть майже третина не польського населення, яке на случай війни не буде ішло за нею а проти неї. В Лондоні, в Парижі і в Берліні дуже добре оцінюють силу Польщі і длятого перестають брати під розвагу її „силу" і всі суть того переконання, що Польща скорше чи пізнійше мусить упасти.

ПАТРІЯРХ ТИХОН ПОМЕР.

МОСКВА, 8. квітня. — Патріярх всеї Росії Архієпископ Др. Тихон помер тут нині на запаленье легких по трох днях недуги. Покійний був в літах від 1898 до 1906 головою російської православної церкви в Злучених Державах. Пережив 61 літ. Відзначався великими здібностями, длятого досить скоро зістав епископом. Був спершу адміністратором люблинської дієцезії, відтак приїхав до Америки. По повороті до краю був епископом в рос. Ярославі, відтак у Вильні. В р. 1917 зістав іменований митрополитом Москви а по упадку царату зістав вибраним в 1918 р. патріярхом всеї Росії. Коли большевики заложили т. зв. живу церков, Тихон виступив проти неї, за що стрікало його арештовання. Це викликало велике обурение серед православних Москалів і большевики мусіли уступити перед гнівом народа і Тихона випустили на волю, та за це в инший спосіб йому докучали.

Для Українців був покійний як кождий Москаль завзятим ворогом.

ЗАГАЛЬНА МОБІЛІЗАЦІЯ В ТУРЕЧЧИНІ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 9. квітня. — Турецький премієр Ісмет Паша виголосив в парляменті в Анґорі промову, в якій заявив, що з огляду на небезпеку яка грозить Туреччині через повстанне в Курдистані і еще з иншої сторони уважав за конечну річ зарядити загальну мобілізацію турецької армії.

ВІРМЕНИ ХОЧУТЬ ДОКАЗАТИ, ЩО ВОНИ БУЛИ ПЕРШІ ХРИСТІЯНИ.

МОСКВА, 9. квітня. — Голова американської ратункової місії повідомляє про археольоґічні відкриття, котрі можуть доказати, що Вірмени були перші християни на близькім сході. В місті Довін, котре лежить у стіп гори Арарату, викопано голову зі статуї вірменського короля, котрого корона і наушники суть удекоровані хрестами, що вказує, що король був християнин. Заряджено дальші розслідження і сподіються віднайти дальші частини статуї, а може й иньші важні монументи.

ВАЛІЙСЬКИЙ КНЯЗЬ В ПОЛУДНЕВІЙ АФРИЦІ.

СЕКОНДІ, Західна Африка. — Валійський князь, що есть англійським престолонаслідником відвідує цего року англійські кольонії в полудневій Африці. Місцеве населення витає молодого князя з великим ентузіязмом. По звидженню африканських кольоній поїде до полудневої Америки.

АРАБИ НАПАЛИ НА ГОТЕЛЬ, В ЯКІМ МЕШКАВ АНҐ. МІНІСТЕР БОЛФОР.

ДАМАСК, Палестина. — Палестину замешкують Араби і Жиди. Арабів есть переважаюча більшість. Недавно відкрито там жидівський університет. З рамени англійського правительства при відкриттю університету був міністер Болфор, який відтак вибрався оглядати важнійші місцевости Палестини. Вчера приїхав до Дамаску і замешкав в однім готелю. Арабське населенє, що ворожо ставиться до Жидів і до їх покровителів Англійців, зібралося перед готелем і обкидало його градом каміння. Поліція перешкодила дальшим розрухам.

ЗА ЗІРВАННЯ НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

„Тел. Уніон" звідомляє, що берлінські політичні кола дуже песимістично дивляться на справу торговельних переговорів з Польщею. Навіть кола, котрі досі були за торговельними переговорами повинні застановлятись, чи німецький уряд не заслугує критику, коли засідає до переговорів із людьми, котрі признаннєм толерованням заохочують до нападів на Німеччину.

ЗМЕНШЕННЯ КОМУНІСТИЧНОГО ВПЛИВУ У РАД. СОЮЗІ.

Московські „Известия" дуже пильно стежать за ходом перевиборчої кампанії і констатують зменшення вибраних комуністів, в порівнанні до скасованих осінніх виборів минулого року. В зіставленні виборів на день 2. березня подають такі цифри: до сільських рад вибрано 17,920 членів, а тім 885 комуністів, або 4.9 прц., коли на попередніх виборах комуністи творили 12.3 прц. На волосні зїзди рад вибрано 2,280 делегатів, в тім 385 комуністів, або 16.9 прц., на попередніх виборах комуністи творили 20.7 прц. [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи" : 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

„РОЗБЮР ПОЛЬСКІ"

Ледви шість літ минуло від відбудови польської держави, а вже вся польська преса від двох неділь бе на алярм, кажучи, що Польщі грозить новий поділ. Що таке сталося? Чи може сусідні держави вже виповіли війну? Чи може мобілізують?

Нікому ані сниться. Безпосередною причиною тих алярмів є заява Німеччини, що не тільки хоче жити в згоді з Францією, але й сама готова обезпечити східну границю Франції, резигнуючи дефінітивно з реванжу і, самим, полишаючи Альзацію на віки в руках Франції.

Франція від довшого часу силкується виторгувати від антанти обезпечення своїх західних границь. Иншими словами: Франція силкується зобовязати антанту, щоби її члени дали до розпорядимости Франції свої армії на случай, коли би Німеччина кинулася на Францію. Держави антанти не велику показали охоту жертвуватися в користь Франції. Найменшу охоту показувала Англія, ся головна сила антанти.

Для оборонної боротьби проти Німців Франція силкувалася також позискати Польщу, і в тій цїли помогла Польщі поширити державну територію на землі „національних меншостий".

Німеччина зручно використала клопіт Франції, котрій тяжко добитися гаранційного пакту. В дипльоматичний котел Европи Німеччина, попросту, кинула бомбу, заявляючи, що вона сама готова приступити до союза, котрий обезпечив би границі Франції, себ то усталював би нинішну західну границю Німеччини. Але тільки західну, бо за східною границею Німеччини нема.

Англії ся думка загально подобалася, у Франції майже загально. Ось причина затривоження польської преси. Польскі політики слушно міркують, що як Франція буде мати обезпечені свої границі, то вже не буде потребувала журитися Польщею.

Жах, який напав корінних Поляків, захопив також Поляків „мойжешового визнання", бо дотичну соймову інтерпеляцію підписав також жидівський клюб і сіоністично-малопольська „Хвіля" принесла статтю під заголовком „Польска вінна біць на алярм".

В Англії тепер загальна думка така, що обезпечаючий договір повинні заключити держави: Англія, Франція, Бельгія, Італія і Німеччина. Польща силкуєся переконати Францію, що без втягнення до сего договора Польщі, а бодай без обезпечення Францією західних границь Польщі „договор пяти" Франції не обезпечить, бо для Франції союз з Польщею важнійший, ніж союз з тамтими чотирма державами.

Богато французьких політиків хоче обняти порукою також межі Польщі. Але богато Французів стоїть на становищи, що Польща повнолітна, отже нехай сама бороняться.

Польска преса наводить такі голоси. Примірoм „Век Нови" ч. 7109 переповідає се, що пише професор Сорбони, Баш: „Польща повинна зрозуміти, що Франція має також власні інтереси, котрих для призни з Польщею не може легковажити. Польський закордонний міністер не має рації думаючи, що вся французька політика зависима від польсько-французької дефензивно-офензивної конвенції. Щоби закріпити власну безпеку, Франція зрезигнує з такої конвенції". „Стаття професора Баша — пише „Век Нови" — має богато закидів адресованих до Польщі і цинічно начеркує плян будучих відносин Франції до Польщі".

„Слово Польське" ч. 64 доносить: Дневник „Ер Нуель" виступає з пристрасною напастю на Польщу, кажучи що Польща безправно загорнула Вильну, що не має ніякого права до посідання Східної Галичини, що є в стані бунту проти представника Лїги Націй в Данцігу — нарешті, що Польща є тепер найбільшою небезпекою для мира, а грубо помиляєся, коли думає, що ціла французька політика має бути .зависима від зачіпно відпорного договора, який цілком непотрібно Франція заключила з Польщею".

„Кореспондент „Куріера Варшавского" балакав з одним послом французької парляментарної більшости, котрий заявив йому, що Польща окружена поважними небезпеками, які всідобачують, з винятком польської дипльоматії. Надходять вісти, що в Парижі підготовляєся нова протипольська кампанія. На [illegible] тої кампанії призначено тисячі фунтів штерлінгів, десятки тисячів долярів".

„Слово Польске" ч. 66. пише: „Кости кинені: Справа поділу Польщі поставлена на порядку дневнім. Польща мусить відозватися протестом виразним і рішучим".

Жиди підписують інтерпеляції, сіоністи „бють на алярм".

Львівське „Українське Слово".

ЧОМУ МИ ПОВИННІ НАЛЕЖАТИ ДО У. Н. СОЮЗА

(Допись з Гемтремк, Дітройт, Мич.)

На се я, як член Укр. Нар. Союза і бувший секр. відділовий, хочу навести приміри, які я на власні очи видів підчас мого перебування в Гемтремк і Дітройт за поверх півтора року. Перед роком помер член У. Н. Союза, від. 94, а належав він і до Метрополітен Іншуренс Ко. Його імя Дмитро Ковальчук, Сікот евню, Вест Дітройт і як звичайно члени нашого товариства, до котрого належав і покійний, поїхали на похорон. І когож вони там бачили? Чи був хто з Метрополитан Інш. Ко.? Та де там! Тілько аґент прийшов, подивився, чи се правда, тай пішов. А хтож там був? От хто: було там кількоро женщин сусідок і знакомих, а більше ніхто, тільки приїхали урядники і члени Тов. ім. М. Шашкевича, від. 94 У. Н. Союза, котрі приїхали віддати послідну прислугу свому товаришеви. От і коли б не прийшли члени і товариші У. Н. Союза, так вірте, що женщини мусїли би виносити тіло з хати, або хоть наймай і заплати. Це оден примір, а от і другий: В кілька місяців пізнійше умер другий член того самого товариства і У. Н. Союза на імя Василик, і також належав до Метрополитан Інш. Ко. І хто в него був на похороні? А от хто: було дві сестри його жінки і дві женщини сусідки, оден старушок такий, що треба було тримати, і оден здоровий і сильний хлоп сусід. погребник і польський священик з двома хлопчиками. (Жінка Польска то і наймила собі священика Поляка бо сама займалась похороном). Прийшли також члени У. Н. Союза віддати йому послідну прислугу і знов якби не члени У. Н. Союза, то знов не було нікого, щоби хто виніс тіло з хати. Одже роздумайте над сими двома примірами і скажіть собі: а чи члени У. Н. Союза прийдуть і моє тіло винести з хати, як не буде кому, і чи прийдуть віддати послідну прислугу і моїй жені чи мужови? Одже я вам скажу так: прийдуть і то не з голими руками, бо еще і щось в кишени принесуть, а то поміч матеріяльну, поміч грошеву, бо члени товариші дбають за свого члена-товариша і дають йому поміч. Тільки мусите знати, що незадармо, бо треба належати і платити якусь вкладку місячну до товариства а так само і до У. Н. Союза.

Еще вам наведу оден примір, ось такий: Петро Мельник зі свойов родинов жие на Деквіндер улици в Дітройт, і має дім виплачений і автомобіль свій. І сам і жінка і діти все були здорові і веселі і ніколи не смутились, але і з пиятиков не бавились, бо були розумні і просвічені, як це я знаю дуже добре. Сего року, перед самим Йорданом, в неділю рано, о семій годині жінка Петра Мельника встала і хотіла розпалити в печи. Був там і огонь, додала еще дров і принесла нафти і поливала нафтою дрова в печи і нараз нафта займилася вся в „кені". Кена розірвалась і нафта розіллялась по кухни і на ню і вона стала нараз вся в огни і зачала горіти. Скричала „ратуйте!", а муж встав з ліжка, так прийшов ратувати, то і собі руки попік, аж приїхали фаєрмани і огонь загасили на ній. Зараз обоїх забрали до шпиталю. В півтора години потім вона померла, а він зістав в шпиталі. Привезли її зі шпиталю додому і закликали погребника. Погребник приїхав і спитав ся де чоловік. Кажуть в шпитали, а він (погребник) питає: чи вона має який іншуренц. Кажуть, що ні, не має жадного. Так погребник забрався і навіть не хотів більше говорити і вийти геть, аж якийсь її фаміліянт мусів заручитись, що заплатить, аж так погребник вернувся і вбрав її і зложив на вічний спочинок.

Щож з того, що єсть дім свій і виплачений і автомобіль, а як нема іншуренц, то погребник не хоче нічого робити, як не дасьте гроший на руку. Тож подумайте ви собі, чи маєте ви який іншуренц, а як не маєте то прийдіть на збори Тов. ім. М. Шашкевича, від. 94 У. Н. Союза. Згадане тов. відбуває свої збори на Ґрейлінґ ул., в Українській Хаті під ч. 2240, в кожду другу неділю в місяци і там дайтеся вписати, або до секретарів на котру будь адресу: Іван Курчак, секр. рек., 8227 Moran St. при Denton, або Іван Чайковський, секр. фін., 2480 Goodson St., Hamtramck, Mich., а вони вам вияснять всьо, що йно зажадаєте. Тож кличу всіх, котрі еще не належуть до жадних орґанізацій: прийдіть і впишіться до У. Н. Союза, бо се єсть найстарша, найбогатша і найпевнійша українська організація на цілу Америку. Вступайте зараз і не ждіть, бо нещастя і смерть не жде. Не відкладайте, бо тілько сир відкладани добрий.

Онуфрій Курочка,
б. секр. а тепер заст. предс.

РАДИКАЛЬНЕ ВІЧЕ У ЛЬВОВІ.

Дня 8. березня ц. р. перед пол. в салі Т-ва ім. Лисенка відбулося перше радикальне віче у Львові для селян львівського повіту. Віче отворив д-р Р. Дашкевич промовою, в якій між иншим підчеркнув брак участи львівської інтелігенції у вічу.

По виборі президії виголошено 5 рефератів: д-р Лев Бачинський зі Станиславова говорив про положення українського села під теперішню хвилю, п. ред. Михайло Матчак про нові шкільні закони, Цмайло Кульчицький про обезпечення селянського майна, д-р Стахів про потребу селянської організації і про поділ населення на працюючих і непрацюючих, вкінці ред. Павлів про положення нашого народу. Опісля відбулася дискусія, в якій забрало голос кільканайцять селян.

Треба признати, що в останньому часі радикали розвинули живійшу діяльність і переводять реорганізацію партії. Участь селян у вічу була дуже

Загальне враження з промов було таке, що радикальна партія стала партією клясовою, якій не байдужі інтернаціональні клички. Були натяки на добрі часи Стапінського і Стояловського і на спільне покривдження українського і польського селянства. Промовці домагалися землі для українського і польського селянина й ніднолили спільні інтереси всіх селян. — Про державницькі змагання українських селянських мас і про нинішню їх долю не говорилося. Радикальна партія іде на ліво під впливом прасьских есерів і здається, що навіть у справах відпору воровкого наступу на загально національні стійки не думає йти з т. зв. „міщанськими" національними партіями.

Численна участь селян у недільному вічу не означає ані захолення соціяльними гаслами радикалів з боку селянських мас, ані теж побіди нинішньої тактики рад. партії. Головним джерелом успіху радикалів — є апатія і інерція инших українських партий.

ЯК „ВОНИ" ПИШУТЬ ІСТОРІЮ.

У берлінському московсько-жидівському дневнику „Руль" (ч. 1303) читаємо:

Послѣ Баха-Шенберга молодая чешская піанистка Любка Колесса исполнила Шопеновскій концертъ e-moll. Артистка среди женщинъ-піанистокъ занимаетъ выдающееся мѣсто. Съ громадной техникой, бурнымъ темпераментомъ и чисто мужской силою она соединяетъ природную музыкальность — естественный даръ чешской національности. Меньше въ ея игрѣ колоритности и способности диффеpенцировать тонъ. Но ея глубокая музыкальность искупаетъ эти недостатки и поэтому исполненіе Шопеновскаго концерта оставляетъ большое впечатлѣніе своею непосредственностью.

Ви знаєте, читачу, хто така ця „молода чешская піанистка" Любка Колесса? Певно знаєте, хоч і живете в Америці. А „Руль", який видається у Берліні, де наша ґеніяльна землячка вже четверту зиму дає по кількох концертів, цього не знає. Для нього вона — „молодая чешская піанистка", а її вроджена музикальність — це „естественный дар чешской (!) національности". . .

Хтось може грішним ділом подумати, що сама Любка Колесса виступає під фалшивою національною фірмою, а тому „Руль" і вважає її за Чешку. Але не з такої родини походить наша славна землячка, щоб таке робити. А, подруге, коли б вона таке робила, то чому німецькі часописи знають, що вона Українка? У найбільших німецьких часописах рецензенти не упускають, і цього року не упустили зазначити, що Любка Колесса Українка.

Виходить, що „Руль" свідомо збрехав, аби тільки не потішити ненавиджених Українців. Хайже буде з Українки Чешка, аби лиш ті „мазепинці" не мали потіхи!

* * *

На слідуючий день у тімсамім „Рулі" (ч. 1304) появилась ще така цвітка:

„Дѣло о шпіонажѣ.

Въ 1924 г. много шуму надѣлало дѣло Ольги Бессарабовой, арестованной польскими властями въ Восточной Гал..іи по обвиненію въ шпіонажѣ, а затѣмъ повѣсившейся въ тюрьмѣ. Бумаги Бессарабовой дали польской политической полиціи возможность произвести дальнѣйшіе аресты, и 9-го марта въ львовскомъ окружномъ судѣ началось слушаніемъ громкое дѣло по обвиненію въ шпіонажѣ слѣдующихъ лицъ: быв. полковника русской арміи Василія Коваленко (Городецкаго), быв. офицера русской арміи, управляющаго лѣсами львовской уніатской митрополіи Андрея Мельникова, студента Евгенія Зибликевича, Ирины Вахнянкиной, крестьянина Бѣлявскаго, студента Ворбка, Геца, Штыка и Лихолята."

Для „Руля" ціла траґедія Ольги Бесарабової зводиться до звичайнісінького кримінального випадку. Вже се одно є верщком безсоромности й нахабства! А потім — що се за дивні полковники та офіцири „русской арміи" знайшлись у Галичині? Невже „Руль" не розуміє, що офіцир „русской армії" Андрей Мельников не міг бути управителем лісів львівської уніятської митрополії?

Все те „Руль" дуже добре знає і розуміє, але знов таки не хоче признати, що Східна Галичина — край український; що була українська армія; що нема в Галичині ніяких „Мельникових", а є Мельники і т. д. І мудра московсько-жидівська редакція бере дійсну подію та перетворює її в якусь недостойну фантазію.

А в наголовку „Руля" надруковано: „русская демократическая газета". . . Гарна демократія, нічого сказати!

Так „вони" пишуть історію.

ЛІКВІДАЦІЙНИЙ ЗЇЗД "УКП."

В Харкові почався 2. березня тзв. Ліквідаційний зїзд Української комуністичної партії. Нині, коли це пишемо, він уже закінчений. Та хоч і не маємо ще матеріялів про підсумки його праці, то і без цього можемо висловити свої погляди про них, вже на вступі вони були ясні.

Українська комуністична партія ліквідується та зливається з офіціяльною на Україні комуністичною партією большевиків України (КП (б) У).

На зїзді було всього 53 делеґати УКП. За те був він обставлений незвичайно щумно. До почесної президії вибрано між иншими Зіновєва і Петровського. Привіт для зїзду від КП (б) У зложив голова українського уряду Чубар. Очевидно, склалося це не випадково, що голова уряду заступав КП (б) У і витав ліквідацію. У свому привіті Чубар сказав такі замітні слова: „Комуністична партія большевиків України приймає вас до своїх лав не формально, але як дійсних большевиків-комуністів. Треба досягти того, щоби після злиття було більше едности та продуктивности в нашій революційній роботі. Нехай же ваш зїзд допоможе тим членам УКП., що ще вагаються прийти до лав КП. (б) У, щоби зміцнити її революційну роботу".

Наведені слова Чубаря кидають аж надто великий сніп проміння на внутрішні відносини в партії Укапістів. Між ними є такі, що не хочуть вливатися в лави КП (б) У.

Підходячи до цілої справи ліквідації зі становища КП (б) У чи навіть зі становища Комінтерну можна погодитися з рішенням цього останнього, бож існування двох комуністичних партій в одній країні слід вважати аномалією. Та всяка аномалія має свої глибокі причини. Вони нам відомі. КП (б) У остаточно добилася ліквідації своєї небезпечної суперниці на Україні і тим самим позбулася грізної та небезпечної для себе опозиції. Та опозиція була для неї тим небезпечнійшою, що була комуністичною.

З нашого національного становища слід вважати ліквідацію УКП. за шкідливу тому, бо з її відсутністю не стане на Україні організованої опозиції та здорової критики на офіціяльну політику КП (б) У. Та з другого боку перехід укапістів — отже свідомого та найбільше національно загартованого і вишколеного елементу — до лав КП (б) У. повинен додатньо відбитися на національній українській політиці тої партії. Що більше, можна напевно надіятися, що приплив національного елементу до офіціяльної партії ослабить її внутрі, наскільки вона не поведе правильної національної політики. В її нутрі в такому випадку витвориться сильна внутрішня опозиція. З другого боку недостачею такої опозиції буде те, що вона буде лише внутрішньою, вузко-партійною і на широкі маси українського селянства та робітництва не буде мати ніякого або в найкращому випадку дуже незначний вплив.

Лишається ще та група укапістів, яка не йде до КП (б) У. Очевидячки, що їй по ліквідації прийдеться розвивати свою працю нелеґально. В тому випадку вона примушена буде ще більше, ніж дотепер, сконсолідуватися та ще яскравійше підкреслити свою національну плятформу. Тільки тоді зможе вона рахувати на вплив серед свідомого українського робітництва, а подекуди й селянства.

Отже ліквідація УКП. має свої додатні та відемні сторони. Вона може бути небезпечною не для української національної справи, а радше для КП (б) У. та її інтересів на Україні. Свою мету осягнув Комінтерн, осягнула її і КП (б) У. Чи осягнення якоїсь конкретної мети покривається рівночасно з наміченою користю — це вже инша справа, над якою мабуть не застановлялися ні Комінтерн ні КП (б) У.

В. Н.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

НЕПРАКТИЧНА РОБОТА.

(З львівського Укр. Слова).

Основна причина.

Ненамолотність нашої національної роботи за Австрії, перехід галицької армії за Збруч в р. 1919. завинила одна одинока недостача в тій національній роботі. Наші діячі по сей і по той бік Збруча в своїй національній роботі або цілком знехтували нашу історичну традицію, або, оскільки її використовували, послугувалися традицією — сфальшованою на шкоду нашої національної думки.

Наші національні діячі не знали, що тільки виховуючи народ історією власної державности і культом споминів геройської боротьби за волю власної землі — найлекше розбудити і утревалити національну свідомість; що тільки тим культом у національно свідомих розпалюєся боєве завзяте, спонукуєся їх до геройств і саможертви.

Не знаючи сего, наші національні діячі не спопуляризували нашої історії, нашу історичну традицію не зробили предметом національного культу, національних постулятів не оперли на фундаментах споминів про давні часи. Тим то й національне освідомлення йшло дуже пиняво, між освідомленими було замало характерів, замало фанатичних завзятців, що здобутє і утревалене власної держави ставилиби перед внутрішними реформами, на добавок, не все мудрими.

Потреба фетишів.

Ідея вистарчить лише просітленому мислителеви; вистане, як казав Іван Франко „цілому чоловікови", не людині. Мало образований, або й цілком непросвічений, себто не чоловік, а людина, що мусить мати видимого, вломимого, конкретного, тілесного двигаря ідеї; мусить мати фетиша ідеї, хочби й він був у гробі. Унаглядити національну думку, зробити її живою і зрозумілою не лиш чоловікови але й людині; розігріти нею весь народ, могли би популярні підручники історії України, повісти, поезії і пісні про діла двигарів сеї думки, образи подій з часів нашої державности і боротьби за неї, памятники борців, та торжества в роковини світлійших історичних подій.

Один польський документ з р. 1666. свідчить, яку велику політичну силу має політичний фетишизм, себто культ історичної традиції уміщеної в ріжних предметах. Коли по Хмельницькім Польща воювала Правобережну, польський комендант Білої Церкви в інструкції до оберлейтенанта Фрікса писав: „Булоби дуже потрібне, щоби більше уважати на чигиринську кріпость, бо там є вся гармата з муніціями, ріжні воєнні апарати та інсіґнія взяті (Хмельницьким) на Жовтих водах, під Корсунем, Пилявами і деинде, котрі пригадуючи собі хлопство з жалю зітхає. Коли би се відвезено, могли би забути Хмельницького."

Пізнійше Дорошенко хитаючуся народну масу розпалив до війни з Польщею, коли ті фетиші, головно хоругви виніс і показав народови.

Хамство.

В боротьбі за волю буде жертвувати свою працю і буде важити своїм життєм тільки такий, що виховався на волі і ту волю раптом втратив. Бо, хоч він сам невільник, його дух вільний, не рабський, не хамський. Хто родився і виховався в неволі, щей в окруженню таких як він рабів, той має й рабську душу. Він не лиш невільник, нелиш раб тілом, але й духом, себто — хам. Хоч би й в хама пробудилося бажання волі, то він проти свого пана й гнобителя явно руки не підійме, бо його рабська душа; йому, бачиться, що пан істота висша від него. У хама бажання волі ніколи не буде таке інтензивне, щоби він сказав собі „ліпша смерть, ніж неволя." Хам для волі не пожертвує ні тілько, що під нігтем мізинника; не пожертвує ні хвилинки душевного супокою, ні хвилинки відпочинку по тяжкій роботі, — на своїй ниві, чи під панським кнутом.

Але... й дідичного раба, людину з хамського покоління можна зробити повним чоловіком; і такого можна зробити борцем за волю. Але треба його виховати так, щоби йому здавалось, що він ще вчера жив вольний, та що у неволю попав що лиш нині. Суґестією можна вилічити неодну душевну недудгу, можна нею вилічити й хамство. Вчерашну волю можна рабови, хочби й як за каменілому в рабстві, суґерувати тільки вихованнєм в такій традиції історичній, як традиція українського народу.

Первісні держави.

Хтось міг би замітити: „Всі давні держави і перша українська держава Ольговичів*) чей же не мали традиції власної державности. Вони утворилися з племен, котрі не ніколи не мали державної орґанізації, котрі й не знали, що таке держава. Ті первісні держави є найліпшим доказом, що традиції власної державности не є доконче потрібна на те, щоби в якімсь народі розбудити стремління до утворення власної держави і спонукати його до боротьби за власну державність."

На такий заміт відповім:

1) Первісні держави, що творилися без державної традиції, утворилися з сирівця, якого, окрім Альбанців, в Европі вже нема. Ті давні держави не були національні. Одним винятком була держава українська. Вона стала строго національною, але тілько в наслідок географічного положення своїх племен. Нині національну державу треба творити з матеріялу, якого раньше не було: з нації вже зорганізованої в державу, але як частина національно чужої держави;

2) первісну державу творила проти волі народу сила, якої нині нема і не буде: княжа династія, заневолюючи брутальною силою („примучуючи") племена під свою руку. Нині національну державу буде не княжа династія проти волі народу, але сама нація, деколи при помочи якої готової держави. Нація творить свою нову державу не з сирівця, але з частини готової держави, відриваючи свою національну територію від решти державної території з іншим національним змістом. Так зробили Поляки, Чехи, Румуни, Італійці, Фінляндці й инші народи.

Сила християнства.

Більше ніж історію власної землі, знаємо історію поширення християнства. Вже знанне сеї історії повинно було навчити наших діячів народних, на чім оперти всю національну роботу. Християнство опанувало величезний простір світа в часі дуже короткім. Ще тепер воно робить поступи, наколи инші віри тратять постійно ґрунт під ногами. Чи своє скоре поширення, утревалення здобутого терену і дальші поступи на наших очах християнство завдячує виключно своїм догмам, своїй головній думці, основній ідеї? Чи може, попри догми, християнство ще має щось таке, чим головну його ідею місіонар узмисловляє і робить вловимою; чим здобуває не так розум, як серце; чим притягає людий, та приковує до себе сильнійше, ніж правдами віри?

Щоби на се питаня відповісти, зберім до купи все те, що нам в діяльности апостолів християнства і взагалі в християнськім світі насамперед і по-стійно впадає в очі. Отже передовсім і скрізь, куди глянемо, бачимо таке, що пригадує мученичу смерть творця християнської віри; смерть саме за ту науку, яку він голосив. Глянемо на церкву, то побачимо на ній хрест, котрий нам пригадує, що Ісуса закатували за ті думки, які він голосив. При вході до церкви Ісус розпятий на хресті. Глянемо просто себе... на престолі хрест. В котрий бік звернемо наші очи, воно зупиняться на Хресті, з Ісусом, або й без него. Сама служба Божа є гльорифікацією мученичої смерти творця християнської віри. Несуть небіщика на кладовище, попереду несуть хрест. Те саме при кождій процесії, при кождій релігійній церемонії. Ідемо християнською стороною, то де глянемо, хрест: при дорогах, при хатах, на людських могилах. Скрізь лиш хрести, хрести, хрести. Християнин зачинає і кінчить молитву, рано встає, вечером лягає, зачинає і кінчить обідати, роблячи на собі знак, котрий йому нагадує мученичу смерть творця віри. Мукам і хвилям з життя Ісуса присвячені окремі свята, окремі церемонії. Кождий місіонар зачинає свою пропаґанду від того, як Ісуса замучили і за що.

Коли все те нараз уявимо собі, то чи годні ми подумати, що поширене і утревалення християнства булоби можливе без культу мученика і його мучеництва?! Найзаявзятійший, клерикал і вчений в догмах, теольоґ, що знає спосіб думання непросвіченої маси, як не хоче з фанатизму брехати, скаже, що ні!

Помічною силою при поширюванню і гартованню християнської думки є ще культ цілого леґіону мучеників і мучениць християнства — культ християнських святих. Для кождого з них святкують якийсь день в році. Їм присвячені окремі церкви. Їх культ живе в церковних відправах і окремих молитвах. Їх фіґури і образи в церкві на стінах, престолах і хоругвах, в хатах, при дорогах, в книжках. Про їх життє і муки разказують пісні, окремі книжочки і великі книги. Культ мучеників за християнську віру не лиш причинився до поширення й уґрунтовання християнства, але й загартував людей в християнстві так, що не то Ісусові апостоли, але й звичайні ісповідники сеї віри йшли за нею на муки і смерть. Непоборимою офензивною силою християнства і силою консервуючою його здобутки є не так догми, як історія християнства, та культ його геройської мученичої традиції. Не догматикою, але життями святих християнські місіонарі завоювали світ.

Хто знає, яку силу слову пропаґандиста християнської думки дав культ мучеників за Христову віру, той повинен також знати, що далоби силу пропаґанді національної думки. Думка української державности булаби в наших народних масах принялась раньше і народ були видав велику армію носіїв непримиримих борців, коли би апостоли українства училирили свою думку не лиш догмами про людські права і право самоозначення; не лиш догмою про те, що в українській державі Українцеви буде матеріяльно ліпше, ніж в державі неукраїнській, але культом борців і мучеників за українську державність. Всяка, наймарнійша думка, що має за собою мучеників, має силу. Чим більший культ геройських мучеників за думкою, тим більша її сила.

Жерело націоналізму козаччини.

Історія розвою національної думки в козаччині Подніпровя аж до державного прапора Хмельниччини, повинна була навчити наших народних діячів, чим ту національну думку вони повинні гартувати.

В кождій нинішній нації, отже й в українській були часи, коли тільки деякі суспільні верстви творили державу, боронили її, і, на случай анексії їх землі чужою державою, стремили до відбудови власної держави і боролися за відбудову. На українських землях утворила державу княжа династія при помочи боярства. Се боярство було двигачем української державної. Те саме можна сказати про міщанство головних міст України. Правда, робили се в інтересі своєї суспільної верстви, але робили, і за українську державу (землю) клали свої голови.

Коли українськими землями заволоділи Литва й Польща, двигарями української державної думки були далі бояри, (котрі перемінилися в шляхту на польський лад) і міщани. Коли Польща й від Литви забрала українські землі і коли на Подніпровю козацтво виросло в велику силу, двигарями української державної думки були:. В західній Україні ті суспільні верстви, в котрих жили традиції давної української державности, себто недобитки української шляхти і міщанство. В східній Україні зразу також останки боярства і шляхти. Згодом ті шляхтичі і міщани, серед котрих ще була жива традиція української державности, пристали до козаків і свої традиції внесли в козачу масу. Вихована в політичних традиціях міщанства і шляхти, козаччина стала двигачем української державної думки. В козаччині захистилася давна українська традиція і державна думка. Тим, що й саме козацтво боролося за відбудову української держави, воно не лиш відсвіжило і нам передало в спадщині давні традиції, але ще й сотворило і передало нам дорогу відумерщину, нову традицію, традицію геройської боротьби за відбудову української державности, традицію Володимира Великого.

Кождий український діяч народний повинен був подумати: „Коли традиції давнього державного життя України відсвіжені в козачій масі духовенством, учителями шкіл, міщанами і шляхтою, що пристали до козаків, зробили козаків борцями за відбудову тої державности, то відсвіжене сих старих традицій і нових козачих традицій в нинішнім поколінню, повинно би й його кинути до бою за українську державу."

Але наші діячі народні сего не подумали, наших історичних традицій не відсвіжували, не завели загального культу сих традицій.

*) Історіографія України зве їх без ... „Рюриковичами".

ДОПИСІ.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Коляда на українську школу в Рогатині.

Нисімко Онфрій і Пачвуч Імануїл по $5.00; Генеґа Стефан, Шевчик Юрій, Сташко Павло, Пілот Стефан, Попіль Іван, Кінащук Гнат і Броянська Юзефа по $2.00; Костишин Михаїл, Фуртас Стефан, Павлович Григорій, Матушевський Федь, Кіценюк Іван, Огар Михаїл, Могила Матвій, Могила Гнат, Возняк Кирило, Бусько Іван, Рудницький Андрій, Задорецький Стефан, Марунчак Йосиф, Красновський Яків, Чечіль Тома, Яцків Сень, Сташко Демйон, Фуртас Андрій, Кардаш Василь, Гандович Василь, Грабар Марія, Мельничук Іван, Лукасевич Йосиф, Скоренький Ваврик, Федірко Стефан, Булик Роман, Седій Олеснк (Білорос), Каська Гнатюк, Сапса Микита, Ґаліно-вич Микита, Чечіль Стефан з Долин., Грубий Никола, Романовський Сем, Ґенеґа Михаїл, Бурбеляк Йосиф, Рудницький Гриць, Пілат Константин, Пілат Ілія, Ґенеґа Ілія, Чечіль Ілія і Горін Йосиф по $1.00; Горін Томко, Пятковський Юрій і Багрій Онуфрій по 50 цнт.; Стасюк Теодозій, Сливак Йосиф і Тимчишин Йосиф по 25 ц. — Разом $67.25.

Дальше як податок зложили на Рідну Школу в Рогатині слідуючі особи:

П. Кеценюк і С. Притика по $2.00; К. Пілат, І. Кеценюк, П. Сташко, С. Ґенеґа, К. Возняк, Й. Бурбеляк, С. Яцків, Ф. Матушевський, А. Рудницький, С. Коник, М. Ґенеґа, Д. Сташко, Ф. Ґенеґа, М. Ґаліновнч, Г. Рудницький і М. Огар по $1.00. — Разом $20.00, з коляди $67.25. Всего разом $87.25.

Гроші вислано дня 4-го марта на руки Антона Лотоцького з таким розпорядженнем: На приватну гімназію $35.00; на Промислову Школу $30.00; на Філію Просвіти в Рогатині $20.00; оплата коштувала $2.00. Разом $87.00. Остає в касієра 25 ц., давніщих 6 ц. разом у касієра є 31 ц.

На тім місци низше підписаний Комітет складає сердечну подяку всім жертводавцям і далі кличе всіх Родимців рогатинського повіту, щоби негайно складали жертви на поміч Рідній Школі в Рогатині. Дорогі Родимці повіту Рогатин! Подивімся в других людий, як вони дбають і читаємо в часописи „Свободі", як то в кождій місцевости народ працює для свого рідного краю, а зокрема для свого повіту, а тут в Елізабет нас є около двіста з Рогатинського повіту, але не всі дають поміч Рідній Школі, а заледви яких сорок. А деж решта? Думаєм, що тепер не о-станють позаду та зложать свої жертви на руки комітету або впрост до краю самі вишлють.

ЗА КОМІТЕТ:

К. Пілат, голова; І. Кіценюк,

ОРҐАНІЗАЦІЯ ШКІЛ І ШКІЛЬНІ УСТАНОВИ В АМЕРИЦІ.

Школа в Сполучених Державах є виключно справою окремих „держав" — стейтів. Кожний з 48 стейтів має свою самостійну шкільну систему, в яку федеральне правительство зовсім не втручається. Воно і не має ніякого нагляду, ні контролі над школами, за вимком деяких професійних і хліборобських, наскільки на них спеціяльно призначує деякі федеральні гроші. Та таких небогато.

Вроштою на кождім стейтовім законодатнім зібранню лежить той обовязок, щоб подбати про освіту для всіх дітей в своїм стейті. Для того всюди є дві установи: стейтова Освітна Комісія (Борд оф Едукейшен) і стейтовий Департамент Освіти (Департмент оф Едукейшен). Комісія є свого рода законодатною владою в шкільних справах і має загальний контроль над усею освітною програмою так, як вона вирішена в законах стейту. Членів тої комісії (пять до девяти) в деяких стейтах вибирають загальним голосуванням, в инших вони призначені законодатним зібранням або говернором. Департамент Освіти виконує рішення комісії і заряджує передівсім початковими і середними школами. Голова того департаменту, що звичайно має титул Комісара Освіти або Суперінтендента Шкіл, рахується найвищим шкільним урядовцем в стейті. В 34 стейтах його вибирають загальним голосуванням, в прочих чотирнайцяти його призначує говернор або Стейтова Освітна Комісія.

В шкільних законах стейту є затверджені певні вимоги, які повинна сповнити кожна школа в стейті. Але задля адміністративних цілей стейт поділений на місцеві шкільні округи, на які стейт здає частину своєї відповідальности. Той поділ в ріжних стейтах ріжний. Майже всюди окремою шкільною округою є місто, що саме заряджує своїми школами і стосуючись до загальних законів стейту, може зрештою влаштувати їх так, як того вимагають місцеві потреби і відносини. Поза містами шкільною одиницею є або шкільний „дистрикт," невеличка територія з одною школою, або „товншип," ширший простір з більшим числом шкіл (як, наприклад в Новій Англії, Ню Джерси, Пенсильвенії і ще деяких стейтах, або повіт („каунті".). В більшости стейтів школи орґанізовані власне по повітам (звичайно за вимком міст) з одною шкільною системою в повіті і під контролем повітової шкільної комісії. Звичайно і повіти дають найбільше фондів на школи. Повітова комісія вирішує шкільні справи в повіті, призначує учителів і т. и. Повітову шкільну комісію і шкільного суперінтендента звичайно вибирають загальним голосуванням, так як і прочих повітових урядовців. В містах теж давніш шкільного суперінтендента вибирано загальним голосуванням, але останніми часами щоб забезпечити його уряд від впливу „політики", вибирають тільки шкільну комісію, яка призначує головного керовника для шкіл (суперінтендента).

ПРОСЬБА З СЕЛА НОВОСІЛКА, ПОВ. ПІДГАЙЦІ.

Дорогі Земляки!

За богато горя і злиднів зазнав наш народ і край в літах нещасної війни та і еще не конець. Здавалобся, що вже наступило нормальне життя, але не для нас Українців; ми еще в ярмі дальше, в якім дуже тяжко нам живеться. Наші Українці потребують конче Укр. Нар. Дому, де моглиб провадити просвітне життя. Се наше бажання, а що в нас нема сили, тому звертаємось до Вас, Дорогі Земляки, там за морем. Можливо, що і Ви колись повернете та будете радуватись своєю святинею народною. Отож простягаєм до Вас руки: Поможіть хоть малою лептою, хоч по одній цеголці. Громада по нитці а бідному сорочка. Завяжіть там комітет з яким ми моглиб переписуватися, а як ні, то шліть впрост на адресу кооперативи „Єдність" в Новосілці, пов. Підгайці.

КОМІТЕТ БУДОВИ:

Семен Кузик, предс.; Іван Ґалай, секр.; П. Гусак, кас.; Лотоцький, Зах. Сена. (Печать Кооперативи).

Ми односільчани в Гамілтон по отриманню сего листа вибрали комітет і зачали збірку, на яку зложили: Григорій Кошляк, Кирило Ферко, Теодор Галька і Семко Кубай по $5.00; разом $20.00.

Хто наступаючий, гроші шліть просто до краю, або малу суму до нас, а ми будемо тримати стислий рахунок з краєм і будем Вас повідомляли. Гроші чи листи слати на адресу: Theo. Halka, 733 Barton St., Hamilton, Ont. Can.

ТРУП ЖІНКИ У ВАЛІЗІ.

На складі подорожних клунків на залізн. двірці у Варшаві від кількох днів було чути щораз прикрійший підозріли сморід. Шукаючи за його джерелом, розбили одну валізу; у валізі лежав порізаний і порубаний труп молодої жінки. Лікарі ствердили, що смерть жінки прийшла вже три тижні тому. Поліція кинулась до розшуків, але покищо даремно.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ІСТ ГАМОНД, ІНД. Бр. св. Йоана Хрестителя, від. 107, повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеться в четвер дня 16. квітня, о год. .630 вечером в домі брата Д. Міщишина під ч. 92 Co. House. Через те, що свята припадають на день 19. квітня, тож мітинґ відбудеться о пару скорше. — Іван Матейчук, секр.

УЧИТЕЛІ Й УЧЕНИКИ В АМЕРИКАНСЬКИХ ШКОЛАХ.

В останнім шкільнім році, з якого зроблено повні підрахунки а саме в році 1921—1922 було в Сполучених Державах 28.627.201 дітей у віці від 5 до 17 літ. З того 23,239.391 дітей ходило до публичних шкіл, 1,580.873 до приватних. В тім самім році навчання в школі тривало пересічно 164 днів.

Усі стейти мають вже закони про сбовязкову шкільну науку для дітей в певнім віці. Стейтові, повітові або місцеві власти обовязані наглядати за тим, щоб діти примусово ходили до школи весь час, що приписаний законом. Той час не у всіх стейтах однаковий. В чотирнайцяти стейтах діти мусять ходити до школи від 7 до 16 року життя, в одинайцяти стейтах від 8 до 16, в девяти від 7 до 14. в чотирох від 8 до 14 року. В деяких стейтах вистачає, коли ходять до школи 16 тижнів на протязі року, в инших мусять вчитися весь рік. Часто закон містить ще постанову, що мусять ходити на науку аж до скінчення восьмого ступня початкової школи.

Як сказано, навчання в школі триває пересічно 164 дні на рік. Одначе в деяких стейтах час науки богато коротший від тої пересічної міри, тоді як инші дбають, щоб діти діставали більше науки. Наприклад в Род Айленд і Мишиген вони вчаться 194 дні в році, в Ню Джерси 188, в Ню Йорку 185, в Мериленд 181, в Ілінойс і Масачусетс 180. Найкоротший шкільний рік в південних стейтах.

Від учителів всюди вимагається, щоб вони мали відповідне образовання і кваліфікації до навчання в школі. Правило майже всюди таке, щоб учитель скінчив чотири роки середної школи ("гай-скул") або приватно здобув собі таку загальну освіту, яку дає середна школа, та щоб відбув дворічний курс в учительській колегії або в учительськім департаменті загальної колегії (каледжа). Але ще в богато стейтах далеко не всі учителі задовольняють ті вимоги. Особливо там, де нема добрих учительських шкіл, та в тих стейтах де учителям мало платять, в школах вчить ще богато осіб без відповідної професійної освіти. На загал, в містах учителі краще кваліфіковані, як в "повітах." Для вчення в середних школах вимагається, звичайно, більше; правильно учитель повинен скінчити чотирорічний спеціяльний курс в колегії.

Для того, щоб мати право вчити в школі, учитель повинен мати окремий цертифікат, свідоцтво. Цертифікати такі дають будьто стейтові, будьто повітові або міські власти на основі окремого екзамену і, як це часто буває, на основі доказу, свідоцтв, що кандидат вчився в признаній школі і має потрібну професійну освіту й учительську практику.

В початкових і середніх школах велику ролю грають шкільні учебники. Філаделфія була перша, що стала постачати даром учебники, потрібні дітям в початкових школах. Масачусетс був першим стейтом, що ухвалив в себе закон про те, що школа має обовязково давати дітям всі учебники. Тепер вже це заведено в девятнайцяти стейтах. Дарові учебники тому важні, що вони дають усім дітям однакову можливість вчитися і учитель може від усіх однаково вимагати; вони менше коштують, ніж якби кожний учень мусів з-окрема купувати, і врешті досвід показав, що діти краще з книжками обходяться, коли знають, що це громадська власність, довірена їм тільки для користування.

ПРОДУКЦІЯ НАФТИ В АМЕРИЦІ.

Серед американських індустрій одно з найперших місць займає нафтова промисловість. Тільки ще одна — вугільна — перевисшає її що до вартости своїх мінеральних багацтв. І так саме що до вартости сього продукту нафтова промисловість стоїть зараз на другому місці — після мясної. В 1923 році Америка продукувала 725,702,000 барил нафтової ропи (сирої нафти), або ж 73 відсотки нафтової продукції всего світу в тім році. Активний маєток усіх американських нафтових компаній оцінювали в кінці минулого року на приблизно девять білїонів (девять тисяч міліонів) долярів.

Вже Індіяне знали деякі жерела, та витікаючої з них ропи уживали тільки для лікування. Здавна натрапляли на них і білі кольоністи в Америці, особливо коли шукали в землі за сіллю, та теж нафта їм тільки перешкаджала і не знали, на що вона може здатися, окрім того, що трохи помагає на ревматизм. Дестилювати нафтову ропу й уживати керосину для освітлення почато тільки в 1855 році, а справжній розвиток нафтової промисловости в Америці починається від 1859 року, коли проверчено перше велике жерело в Ойл Крік в Пенсилвенії. З двох тисяч барилок в 1859 році продукція збільшилася до пятнайцяти тисяч в 1861 році і з того часу рік за роком раптово росла. Зпершу добували нафту тільки в Пенсилвенії, до кінця девятнайцятого століття тільки на Сході Америки, а в двайцятому століттї, разом з зменшенням східної нафтової продукції, відкрились величезні нафтові поля на Заході.

Усі нафтові поля в Америці розділяють на сім головних теренів. Найдавнійший, в Апалачських горах, простягається від стейту Ню Йорк через Пенсилвенію, Вест Вирджінію, південно-східне Огайо і Кентокі до Тенесі. Нафта з тої округи вважається найліпшою. Немає в ній сірки і асфальту, хемічний склад простий і дає високо-степенний продукт при найменших коштах рафінування. Одначе продукція тих жерел зменшається і в 1923 році вони дали вже тільки не цілих 28 міліонів барил.

Другий нафтовий терен простягається на південь від Великих Озер з північно-західного Огайо до Індіяни. Його продуктивність зменшилася до не цілих двох з половиною міліонів барил в минулому році.

На південнім заході від нього лежать нафтові поля Ілинойс і південно-західної Індіяни. В 1923 році вони дали девять з половиною міліонів барил і хоч нафта з них ще далеко не вичерпана, то продукція на протязі останнього десятиліття постійно зменшалася.

Найбільші жерела нафтової продукції, які в минулому році дали Америці 344 міліонів барил або-ж не богато менше, як половину всеї нафти, положені в південній частині великої середно - американської рівнини, на терені що простягається з східного Кенсас на південь через Оклагому і північний Тексас до північної Луїсіяни.

Пятий нафтовий терен тягнеться здовж побережа Мексиканського Заливу в стейтах Тексас і Луїсіяна. В минулому році з нього добуто 32 міліони барил нафти, яка своїм хемічним складом дуже похожа на російську нафту в Баку. Богато асфальту та сірки, яка одначе легко витягується.

Дуже скоро розвивається і останніми часами набирає все більшого значіння нафтовий терен Скельних Гір, на їх східному схилі в стейтах Колорадо і Вайомінг. В минулому році він постачив 47 міліонів барил.

Врешті в Каліфорнії добувають нафту продовж тихо-океанського побережа, мекси[...]стейту аж до мексиканського кордону. Сама Каліфорнія продукувала в 1923 році 264 міліонів барил.

Рафінерії нафти находяться найбільш біля великих портів Атлянтійського Океану, Мексиканського Заливу і коло Лос Анджелос на Тихім Океані. З жерел провадять туди нафтову ропу окремими трубами. В 1923 році було тих труб на загальну довжину 75,000 миль і кожного дня вони збірали з жерел і переливали до рафінерій близько два міліони барил сирої нафти.

Пересічно 1,587,000 барил сирої нафти перетворюється кожного дня в рафінеріях Сполучених Держав на різного рода нафтові продукти. Давнійшими часами найголовнійшим нафтовим продуктом був керосин для освітлення. Та для тої цїли нафту все загальнійше заміняє газ і електрика так, що продукція керосину все зменшується. За те з винаходом машини для внутрішнього згорання все збільшається ужиток нафти як топлива в формі газу і газоліни.

В 1923 році в Сполучених Державах зужито 19,896 міліонів галонів нафтових продуктів, з того 1,492 міліони галонів керосину, 6,685 міліонів галонів газоліни і 10,978 міліонів галонів нафтових смаровил. Збільшення ужитку спричинила передвсім величезна кількість авдомобілів; пятнайцять міліонів було їх торік в руху в Америці. Значно зросла теж кількість нафти уживаної на газ і топливо.

В 1923 році Америка експортувала 17 міліонів барил (по 42 галони) нафтової ропи і 3,480 міліонів галонів нафтових продуктів, а саме газоліни 371 міліонів галонів, керосину 855, топлива 1,402 і нафтових смаровил 352 міліонів галонів. Головний ринок для того американського експорту Европа — але зрештою мало не кожда країна в світі імпортує американську нафту.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Др. Клим Ганкевич, емерит. секретар черновецького університету, умер 14. лютого с. р. в Настасові коло Тернополя. Скінчив гімназію в Тернополі, а богослова і фільозофію у Львові; зі шкільних товаришів Покійного жиє ще о. декан Чубатий в Ступках. Покійний був учителем гімназ. в Перемишлі, Бережанах, Станиславові і Чернівцях, а потім секретарем університету в Чернівцях. Був великим і щирим приятелем молоді, котра його дуже любила; ще нині згадують його ученики дуже мило. Спенсіонувавшися, був якийсь час редактором „Мира" у Львові, заснованого митр. Сильвестром Сембратовичем, потім знов вернув до учит. фаху. Вчителював по домах польських панів, де його дуже поважали, хоч він сильно держався своєї народности й обряду. Що неділі і свята співав у церкві „Апостола", „Вірую" або паремії. Перед пару літами витав у черновецькій церкві іменем гр.-кат. парохіян папського делегата. Написав „Grundzuege der slavischen Philosophi". Психольогію (по українськи) та поміщував свої розвідки в „Archiv f. slav. Philologie" і був довгі літа кореспондентом поважних віденських газет „Die Pressee" і „N. fr. Presse". Через пару літ порядкував архів і бібліотеку в Вікні коло Грималова у пок. Вол. Федоровича. Лишив доньку, докторку фільозофії, котра учителює в черновецькій учительській семинарії і сина д-ра Григорія, спеціяліста в церковному праві, що має отворити адвокатську канцелярію у Відні, а мав стати професором церковного права на українськім університеті. В. Й. П.

Іван Литвин, учитель держ. гімназії в Сокалі, помер дня 4. березня с. р. а Потоpиці по довгій і тяжкій грудній недузі в 35 році життя. Як українець, останки своїх сил напружував, щоби дати молоді це, чого не дає їй нинішна державна гімназія. За це любила його молодь і постійно оточувала його взявчим роєм. Що справі виховання української молоді лежала йому на серці давав Покійний доказ в сокальській гімназії нераз, і коли в березні 1924 розвязано в Сокалі бурсу ім. св. Миколая та Пласт, виключено разом з усіх сокальських шкіл 12 учеників і учениць і усунено двох улюблених професорів, то проф. Литвин був одним з нечисленних, до котрого молодь мала ще довіря. Оскільки його сили позволяли, працював також в читальні „Просвіти" в Потоpиці. Покійний уважав за свій обовязок попирати пресу і не забував за Рідну Школу. В приватнім життю добродушний, вве[illegible] і учений і длятого тішився загальною симпатією, та залишив по собі щирий жаль. В. Й. П.

Мельник Евстахій, старший кондуктор зелізничний, пенсіонований помер 6. березня с. р. в 78 р. життя. Родом зі села Ковалівки під Коломиєю. Був [illegible] на народній ниві та займався перш за все просвітною працею. Був довголітним і постійним членом Тов-а „Просвіта". Небіжчик належав до християнсько-[illegible] партії. В. Й. П.

ВІДКРИТТЯ ПІВНІЧНОГО БІГУНА.

(6. квітня 1909).

Від коли люде упевнились, що земля кругла, весь час була думка про те, щоб як-небудь дістатись на сам „верх" земської кулі, до північного бігуна (полюса). З давних часів сміливі мореплавці наважувались, щоб перемогти люті морози й неперехідні леди півночі та всі зусилля були даремні аж до 6-го квітня 1909-го року, коли північний бігун був нарешті відкритий. „Відкриття" — слово тут може й не зовсім правильне, бо нічого невідомого не відкрито. Всі знали, що північний бігун є і де він, тільки люде добились до нього щойно шіснайцять літ тому. Вдалося це Робертови Е. Пері, в той час вже відомому мореплавцеви й дослідникови північних країн.

6-го липня 1908-го року Роберт Е. Пері з 22 товаришами на кораблі „Рузвелт" ще раз рушив з Ню Йорку на північ. Зупинившись на західнім побережжу Гренляндії, дібрав до товариства ще 50 Ескимосів з 250 собаками, що єдино здатні за тягло в ледових краях, запасся кожухами й харчами й подався далі на північ, щоб перезимувати на „Землі Гранта," найдальшім північнім острові, на північ від Гренляндії. Одначе корабель загнався на мілку воду і прийшлося зимувати ближче. Та всі припаси стягнено на „Коп Колюмбія," північний край Землі Грента, щоб звідти відбути дальшу подорож вже на санях.

28-го лютого Пері з шести товаришами і 17 Ескімосів з 19 саньми і 133 собаками пустилися в дальшу дорогу, що через пять неділь мала завести їх до ціли. В тім часі мусіли одначе десять днів спочивати, бо наткнулися на пролив в леді і мусіли ждати, поки вода замерзне, щоб можна далі їхати.

У віддаленню 133 миль до бігуна головна експедиція остановилась і далі пробивався вже тільки сам Пері з одним помічником нігром Матом Генсоном і чотирома Ескімосами. З собою мали пять саней, сорок найліпших собак, найконечнійші харчі й інструменти для обсервації. Погода була добра і навіть проти гострого вітру, що жарив в лиця, могли посуватись по 25 миль на день. 6-го квітня, з бігуном вже „перед очима," були такі зморені, що мусіли висипати хатчину з снігу і положитися спати, але прокинувшись таки зараз рушили далі і пройшовши останніх десять миль, у вечері того-ж дня станули на тім місці, де астрономічні обсервації показали їм, що це вже сам північний бігун.

На бігуні пробули трийцять годин, роблячи помічення й обчислення, порівнюючи цифри, то-що. Врешті застромивши на ледяній скалі прапор і закопавши в леду пляшку з записками, у вечері 7-го квітня рушили в поворотну дорогу.

Поворотна дорога була власне тяжча, ніж туди. Треба було поспішати, поки весняні бурі і приливи порозбивають лід і загородять дорогу неперехідними щілинами. Приходилось робити тяжкі подвійні марші. Та врешті 23 квітня добились назад до твердої землі, Коп Колюмбія.

Через два дні були знов на кораблі, та ще мало не три місяці треба було чекати, поки замерзле море розтаяло. Аж 18-го липня підняли якор й аж 5 вересня доплили до першої цівілізованої оселі, Індіян Гарбор на Лябрадорі, звідки Пері міг післати „бездротну" вістку, що північний бігун „відкритий."